Tuomioistuinten määrärahamomenteilla olevat oleellisimmat muutokset edelliseen talousarvioon verrattuna

Momentti 25.10.01 Korkeimman oikeuden toimintamenot (*siirtomääräraha 2 v*)

Tietohallintomenojen kasvu (lisäys 7. LTAE 2020: 21 000 eur ja TAE 2021: 30 000 eur)

Valtorin palvelumaksujen noususta johtuvaa lisärahoitustarvetta on otettu huomioon 5 000 euroa vuoden 2020 määrärahoissa aiempien kehyspäätösten mukaisesti.

Vuoden 2019 talousarviossa huomioon otettu muutos oli 25 000 euroa, eli lisäys vuodelle 2021 on yhteensä 30 000 euroa. Valtorin maksut ovat toteutuneet tätä suurempana. Vuotta 2021 koskevassa talousarvioesityksessä lisäystä on 30 000 euroa ja vuotta 2020 koskevassa 7. lisätalousarviossa lisäystä on 21 000 euroa.

JTS-miljardin tuottavuussäästö (vähennys 22 000 euroa)

JTS-mrd säästöihin liittyvä määrärahavähennys korkeimman oikeuden toimintamenomäärärahamomentilla on 22 000 euroa. Tarkemmat perustelut ovat momentin 25.10.03 yhteydessä.

Momentti 25.10.02 Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (*siirtomääräraha 2 v*)

Tietohallintomenojen kasvu (lisäys 7. LTAE 2020: 50 000 eur ja TAE 2021: 71 000 euroa)

Valtorin palvelumaksujen noususta johtuvaa lisärahoitustarvetta on otettu huomioon 6 000 euroa vuoden 2020 määrärahoissa aiempien kehyspäätösten mukaisesti. Vuoden 2019 talousarviossa huomioon otettu muutos oli 37 000 euroa eli lisäys on yhteensä 43 000 euroa. Lisäykset eivät vastaa menokasvua. Vuotta 2021 koskevassa talousarvioesityksessä lisäystä on 71 000 euroa ja vuotta 2020 koskevassa 7. lisätalousarviossa lisäystä on 21 000 euroa.

JTS-miljardin tuottavuussäästö (vähennys 26 000 euroa)

JTS-mrd säästöihin liittyvä määrärahaleikkaus korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenomäärärahamomentilla on 26 000 euroa. Tarkemmat perustelut ovat momentin 25.10.03 yhteydessä.

Turvapaikkahakijoiden oikeusturva (lisäys 1 255 000 euroa)

Vuonna 2021 korkeimman hallinto-oikeuden lisärahoitus turvapaikka-asioissa vuotta 2016 edeltävään tavanomaiseen määrärahatasoon verrattuna on 2,71 milj. euroa. Rahoitus vastaa maahanmuutto-olettamien perusteella arvioitua tarvetta.

Momentti 25.10.03 Muiden tuomioistuinten toimintamenot (*siirtomääräraha 2 v*)

Koronaviruspandemiaan liittyvä ruuhkan purku (lisäys 7. LTA 2020: 1 700 000 eur)

Koronavirustilanne on ruuhkauttanut asioiden käsittelyä tällä hetkellä erityisesti käräjäoikeuksissa, koska tuomioistuimet ovat joutuneet keskeyttämään asioiden käsittelyn tartuntavaaran vuoksi. Tämä on synnyttänyt toiminnan lisärahoitukselle akuutin tarpeen. Käräjäoikeuksissa oli elokuussa 2020 keskeytettyjä ja ratkaisemattomia siviiliasioita 1 040 kpl ja rikosasioita 4 935 kpl.

Kuluvan vuoden lisärahoitustarpeen lisäksi merkittävä lisärahoitustarve ajoittuu vuoteen 2021. Ruuhkien purku on tavoitteena aloittaa vuonna 2020 ja sen arvioidaan kestävän vähintään koko ensi vuoden ajan riippuen siitä, kuinka pitkään epidemia kestää. Tavoitteena on normalisoida toiminta viimeistään vuonna 2022. Mitä pidempääni poikkeustilanne jatkuu, sitä suurempi on lisärahoitustarve kuluvaa vuotta seuraavien vuosien aikana.

Ruuhkaantumisen ja asioiden käsittelyaikojen kohtuuttoman pidentymisen estämiseksi käräjäoikeuksissa tarvitaan lisäresursseja loppuvuodeksi 2020 ja vuodelle 2021. Lisämäärärahan tarve käräjäoikeuksissa nyt keskeytettyinä olevien asioiden käsittelyyn ja koronaepidemian aiheuttaman ruuhkan purkuun vuonna 2020 on 1,7 milj. eur euroa. Muiden tuomioistuinten resurssitarpeisiin korona alkaa vaikuttaa voimakkaammin vasta vuodesta 2021 lukien.

Iisalmen, Pietarsaaren ja Varkauden istuntopaikkojen säilyttäminen (lisäys 7. LTAE 2020: 405 000 eur ja TAE 2021: 528 000 euroa)

Vuoden 2020 7. lisätalousarvio ja vuoden 2021 talousarvioesitys sisältävät rahoituksen kolmelle istuntopaikalle, joita tällä hetkellä ei ole asetuksessa määritelty istuntopaikaksi.

Oikeudenkäynnin kokonaiskäsittelyn lyhentäminen (lisäys 2 700 000 euroa)

Myönteisenä asiana on oikeudenkäynnin kokonaiskestoajan lyhentämiseen liittyvä 2,7 milj. euron lisärahoitus. Käytännössä nettolisäyksen mahdollisuudet ovat rajalliset, koska aiempien leikkausten toteuttamiseksi ei ole mitään konkreettisia toimenpiteitä esimerkiksi tuomioistuinten työmäärää vähentäviä lainsäädäntömuutoksia.

Sakon muuntorangaistuksen uudistaminen (lisäys 5 100 000 euroa)

Sakon muuntorangaistuksen käyttöä uudistetaan ja laajennetaan sakkomenettelyjärjestelmän uskottavuuden vuoksi siten, että toistuvien samankaltaisten sakkorikosten osalta maksamattomat sakot voidaan muuntaa vankeudeksi. Tästä aiheutuviin menoihin osoitetaan tuomioistuimille 5,1 milj. euroa vuodesta 2021 lukien. Rahoituksella katetaan lisääntyvästä asiamäärästä johtuva henkilöstötarve. Aiemman sakkomenettelyn käyttöalan laajentamiseen liittyvän kehysvähennyksen perusteella olisi henkilöstöresurssia jouduttu vähentämään huomattavasti. Muuntorangaistuksen käyttöalan laajentamisen myötä asiamäärän oletetaan kasvavan kumoavan aiemman sakkomenettelyn käyttöalan laajentamisen laskennallisen henkilöstön vähennysmahdollisuuden.

Tietohallintomenojen kasvu (lisäys 7. LTAE 2020: 1 337 000 eur ja TAE 2021: 1 904 000 euroa)

Menot ovat kasvaneet viime vuosina nopeasti. Lisärahoitusta on yhteensä 1,23 milj. Tällä hetkellä lisärahoitus ei vastaa menokasvua. Vuotta 2021 koskevassa talousarvioesityksessä esitetään 1,904 milj. euroa lisärahoitusta Valtorin kohonneisiin palvelumaksuihin vuonna 2021 ja vuotta 2020 koskevassa 7. lisätalousarviossa 1,337 milj. euroa vuodelle 2020.

Turvapaikkahakijoiden oikeusturva (lisäys 4 360 000 euroa)

Talousarvioesitys sisältää kuluvaan vuoteen verrattuna lisärahoitusta hallinto-oikeudessa ratkaistavien turvapaikka-asioiden resurssitarpeisiin. Tämä perustuu sisäministeriön ja oikeusministeriön arvioimiin maahanmuutto-olettamiin.

Vesi- ja ympäristöasioiden ruuhkan purku (1 700 000 euroa)

Vaasan hallinto-oikeudessa vesi- ja ympäristöasioiden käsittely on pahasti ruuhkautunut siten, että keskimääräinen käsittelyaika oli 18,1 kuukautta vuonna 2017. Vuonna 2019 käsittelyaika kasvoi edelleen ja oli näissä asioissa yhteensä 21,5 kuukautta ja vireillä oli 587 asiaa. Kun tarkastellaan pelkästään ympäristöasioiden käsittelyaikaa, tilanne on vieläkin huonompi – keskimääräinen käsittelyaika oli 23 kuukautta vuonna 2019. Tilanne ei vastaa

oikeusturvavaatimuksia siitä, että ratkaisu tulee saada kohtuullisessa ajassa. Vaasan hallinto-oikeuden käsittelyaikojen pitkittyminen eräissä asiaryhmissä on tiedostettu ongelma. Vaasan hallinto-oikeuden tuomiopiiri ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa lupa- ja hallintopakkoasioissa on koko Suomi lukuun ottamatta Ahvenanmaata.

Lisärahoitus vastaa näihin asioihin sitoutunutta resurssimäärää vuodessa.

JTS-miljardin tuottavuussäästö (vähennys 603 000 euroa)

Leikkaus vähentää tuomioistuinten toimintaedellytyksiä kumulatiivisen vaikutuksen vuoksi siten, että säästövelvoite vaarantaa perusoikeuksien toteutumista. Perustuslain 21 §:ssä on säädetty jokaisen oikeudesta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaisessa tuomioistuimessa.

Aipa -hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmä (lisäys 3 900 000 euroa)

Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten toiminnan kehittämishanke AIPA etenee tarkennetun suunnitelmansa mukaisesti. Valmiusaste on noin 68 prosenttia. Jatkoasettamispäätös vuoden 2022 loppuun on valmisteilla Tuomioistuinvirastossa aiemmin keskustellun mukaisena.

Toteutuksen tehokkuutta parannetaan edelleen. Testauksen kehittäminen on näkynyt järjestelmän laadun parantumisena. Käyttäjäpalaute on pääosaltaan positiivista.

Rakennettavasta tietojärjestelmästä on otettu käyttöön onnistuneesti summaariset sakot syyttäjänvirastoissa ja salaiset pakkokeinoasiat käräjäoikeuksissa, ja hakemusasioiden valtakunnallinen käyttöönotto viedään loppuun kesäkuun - lokakuun 2020 aikana suunnitellussa laajuudessa. Seuraavaksi otetaan käyttöön laajojen riita-asioiden toiminnot käräjäoikeuksissa. Sähköisten työtapojen kokeilut kentällä etenevät laajalla rintamalla ja digitaaliseen työskentelytapaan valmistaudutaan.

Merkittävimmät riskit liittyvät mm. Vitja-hankkeeseen, toimituksen tehokkuuteen, hankkeen jälkeisen ylläpidon varmistamiseen, tietojärjestelmän toiminnalliseen laajuuteen ja Koronatilanteen vuoksi tehtävän etätyöskentelyn tehokkuuteen.

Poliisihallinnon Vitja-hankkeen aikataulun pidentyminen vuoden 2023 loppuun aiheuttaa haasteita AIPA-hankkeelle erityisesti syyttäjätoimintojen osalta. Kartoitetaan mahdollisia väliaikaisratkaisuja, joilla voi toteutuessaan olla kustannus- ja aikatauluvaikutusta.

Haipa - hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmä

Hallinto- ja erityistuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaation-hallintajärjestelmän kehittämishanke HAIPA on edennyt ilman suurempia ongelmia ja budjetissa.

HAIPA-järjestelmän käyttö em. tuomioistuimissa alkoi 5.5.2020. Käyttö on laajentunut asteittain vanhojen asianhallintajärjestelmien ollessa edelleen rinnakkaiskäytössä. Tuomioistuimille uudesta järjestelmästä koituvat taloudelliset hyödyt alkavat arvion mukaan realisoitua täysimääräisesti vuoden 2022 jälkeen. Järjestelmän sujuvan käytön ja uusien työtapojen omaksuminen vie aikansa.

Tuomioistuinten kanssa asioivat viranomaiset hyötyvät siitä, että ne voivat asioida sähköisesti. Näiden hyötyjen realisoituminen riippuu merkittävässä määrin siitä, milloin ja missä laajuudessa viranomaiset ottavat HAIPAn sähköiset asiointimahdollisuudet (asiointipalvelu / integraatio HAIPAan) käyttöön.

Myös yksityiset kansalaiset hyötyvät mahdollisuudesta käyttää HAIPAn sähköistä asiointipalvelua. Valtaosa asioinnista tapahtuu kuitenkin edelleen perinteisiä asiointitapoja käyttäen. Jatkossa myös tuomioistuinten käsittelyaikojen odotettavissa oleva lyheneminen hyödyttää kansalaisia ja parantaa heidän oikeusturvaansa.

HAIPA-hanke päättyy 31.12.2020.